

Voorzitter

Minister **Kok**: Afgelopen nacht zijn de minister van Buitenlandse Zaken en ik samen met Hare Majesteit de Koningin teruggekeerd van de indrukwekkende begrafenis van de Israëlische premier Yitzhak Rabin in Jeruzalem. Een groot man die zich volledig inzette voor duurzame vrede en verzoening in het Midden-Oosten kwam zaterdagavond door bruut geweld om het leven. De Nederlandse bevolking heeft daarop met afschuw en ontsteltenis gereageerd. De premier van Israël die zich met alle kracht die in hem was inzette voor vrede, viel als slachtoffer van de haat, gedood door de kogels uit het pistool van een joodse extremist. Gebeurtenissen die aan de kern van Israël raken, beroeren de Nederlandse samenleving ten diepste. De dramatische dood van Yitzhak Rabin heeft ook ons in diepe rouw gedompeld. De wereld weende gisteren aan zijn graf.

Yitzhak Rabin was een militair die een sleutelrol vervulde bij de organisatie van de verdediging van Israël tegen gewelddadige bedreigingen waaraan het land sinds zijn ontstaan het hoofd heeft moeten bieden. Als geen ander had hij inzicht in de strategische en tactische voorwaarden waaraan de verdediging van Israël veiligheids moest voldoen. Het was vanuit die kennis dat premier Rabin zo goed kon overzien welke ruimte hij had om een vredespolitiek te voeren die het voortbestaan van zijn land niet in gevaar zou kunnen brengen. Hij was ook een politicus. Als stafchef en later als minister, als minister-president en als leider van de arbeidspartij heeft hij de democratische interactie tussen bevolking en gekozen leiders voluit leren kennen. Met de kracht van zijn woord wist hij steeds zijn politieke visie uit te dragen om daarvoor een draagvlak bij de bevolking en in het parlement te vinden.

Rabin was onmiskenbaar een groot leider. Toen hij in 1992 premier van zijn land werd, was het vredesproces net begonnen. Steeds duidelijker werd toen dat het einde van de koude oorlog van blijvende betekenis kon zijn voor de verhoudingen in het Midden-Oosten. Nadat de VS samen met Rusland hiervoor het kader had geschapen, heeft Israël onder premier Rabins leiding in toenemende mate zelf tempo en inhoud van de vredesonderhandelingen bepaald in directe onderhande-

lingen met de betrokken Arabische partijen. Het vredesverdrag met Jordanië en de steeds verder strekkende akkoorden zijn hiervan het resultaat geweest. Daarnaast bracht hij politieke openingen tot stand naar bijna de hele Arabische wereld, van de Atlantische Oceaan tot aan de Perzische Golf.

Voorzitter! De vastberadenheid waarmee de Israëlische regering onder leiding van premier Rabin haar vredespolitiek voerde, hebben wij in onze rechtstreekse contacten met hem kunnen vaststellen. Hij was de afgelopen jaren enige malen in Nederland en zocht onze steun voor zijn vredespolitiek. De laatste keer dat hij mij en de minister van Buitenlandse Zaken hierop aansprak, was nog maar twee weken geleden in New York. Vanuit onze wens het vredesproces in het Midden-Oosten te steunen, niet alleen ten gunste van Israël maar ook gelijkmatig voor alle daarbij betrokken partijen, heeft Nederland zich geëngageerd. De staatsbezoeken die Hare Majesteit de Koningin eind vorig jaar aan Jordanië en in maart van dit jaar aan Israël bracht, hebben mede tot doel gehad dit engagement zichtbaar te maken. Nederland heeft binnen de kaders van het vredesproces op tal van terreinen concrete activiteiten ondernomen. Een cruciaal element hierin is onze sterk toegenomen hulp aan de Palestijnen. Nederland neemt deel aan een unieke internationale samenwerking tussen donoren, Palestijnen en Israël om de veranderingen waartoe politieke leiders besloten ook tastbaar te maken voor de bevolking.

Premier Rabin mocht de ondertekening van het Israëlisch/Palestijnse interimakkoord eind september in Washington nog zelf meemaken, na zijn korte stop hier in Amsterdam. Onder zijn leiding werd het door de Knesset aanvaard. Dat dit met de kleinst mogelijke meerderheid gebeurde, gaf aan dat ook onder de Israëlische bevolking de vrede niet voor iedereen tastbaar is. De vredesdemonstratie in Tel Aviv van afgelopen zaterdag was juist daarom zo'n belangrijke gebeurtenis. Dat premier Rabin juist na afloop van die vredelievende samenkomst werd vermoord, is dramatisch.

De Nederlandse regering hoopt van harte dat het Israëlische volk in de eensgezindheid waarmee het rouwt en treurt bij de dood van premier Rabin, de inspiratie zal

vinden om met dezelfde eensgezindheid de weg naar de vrede te vervolgen. Zijn wens tot een alomvattende vrede met al Israëls burens, dus ook Syrië en Libanon, heeft hij niet zelf kunnen vervullen. Het tot een goed einde brengen van het vredesproces is nu de zware opgave voor de Israëlische regering, thans onder leiding van Shimon Peres.

Door op het hoogste niveau bij de begrafenisplechtigheid aanwezig te zijn, heeft de regering niet alleen de persoon van premier Rabin willen eren, maar zeker ook opnieuw van Nederlands betrokkenheid willen laten blijken om het vredesproces te blijven steunen. Onze aanwezigheid was een herbevestiging van onze bijzondere relatie met Israël, maar ook een herbevestiging van onze wens gelijkmatig met alle partijen aan vrede in het Midden-Oosten te blijven werken, een vrede waarvoor premier Rabin heeft gestreden en waarvoor hij is gestorven. Mogen zijn vrouw, zijn kinderen en kleinkinderen, ja moge het gehele volk van Israël troost putten uit het voorbeeld dat hij stelde. Vrede vergt soms meer moed dan oorlog. Die moed versterken onder alle volken van het Midden-Oosten is ook een opdracht voor ons zelf.

(De aanwezigen nemen staande enige ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt korte tijd geschorst.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mee, dat is ingekomen een bericht van het overlijden van het oudlid der Kamer de heer J. Kassies. Ik heb dit bericht namens de Kamer beantwoord met een brief aan zijn echtgenote van de volgende inhoud, welke ik u verzoek staande aan te horen:

De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft met veel verdriet kennis genomen van het overlijden van uw man. Jan Kassies bracht toen hij in 1987 ± 67 jaar oud ± lid van de Kamer werd een schat aan ervaringen mee vanuit talloze functies. Jan was daarmee een man van gewicht in Den Haag en in de wereld daarbuiten, maar tegelijkertijd was hij ook een tegenwicht tegen het vanzelfsprekende, het bestaande. "Niets is machtiger dan het

Voorzitter

bestaande", zei hij eens. Daarom ook zijn aandacht voor de ontwikkelingen in de marge. Daar ontstaan vernieuwingen. Met de glitter en de glans van de gevestigde, vaak gesponsorde kunst had hij daarom weinig op. Jan was onafhankelijk in al zijn functies, ook als kamerlid. Hij was kritisch, ook tegenover zichzelf en zijn eigen standpunten. Het verzet was er altijd, niet als herinnering maar als levenshouding. Maar Jan was ook een innemend man, die mensen aan zich wist te binden. Hoe hartelijk was de feestelijke bijeenkomst bij de Boekmanstichting ter gelegenheid van zijn 75ste verjaardag.

In de Kamer herinneren wij hem als een optimistische realist, een man zonder poespas. Ik zie hem zitten op dinsdagochtend in de koffiekamer achter de koffie en de appeltaart. Woordvoerder voor cultuur, die zich dus ook bezighield met hoger onderwijs. Maar hij sprak ook met gezag over de cultuurhistorische achtergronden van het voetbalvandalisme; nog altijd het lezen waard. Geïnspireerd door Boekman waren voor hem cultuur en politiek, kunst en samenleving nauw verbonden. Geen cultuurpolitiek zonder cultuurspreiding, geen cultuurspreiding zonder sociale politiek, geen sociale politiek zonder overheidsinterventie, geen overheidsinterventie zonder democratie. Dat was de rode draad in zijn werk, ook hier. Ook daarom geen bewonderaar van de commercialisering en de marktgerichte cultuurproductie.

Tegelijkertijd was hij ervan overtuigd dat het om mensen gaat ook bij de verwezenlijking van noodzakelijke vernieuwingen. "Het gaat om mensen die voldoende karakter hebben om zich in deze wereld te handhaven; die iets willen zeggen en dat ook doen. Op een manier van: ze kunnen allemaal doodvallen. Karakter wint het altijd van talent." Zo zullen de leden en de medewerkers van de Kamer zich hem blijven herinneren: een man met vele talenten maar bovenal een man met karakter. Namens hen allen wens ik u de kracht dit verlies te dragen.

Ik verzoek de Kamer een ogenblik stilte in acht te nemen.

(De aanwezigen nemen staande enige ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt korte tijd geschorst.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mee, dat alle commissievergaderingen een kwartier later dan aangekondigd beginnen.

De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Aangezien voor het verdrag dat ter stilziggende goedkeuring is voorgelegd en gedrukt onder nummer 24443 de termijn is verstreken, stel ik vast, dat wat deze Kamer betreft aan de uitdrukkelijke goedkeuring van dit verdrag geen behoefte bestaat.

Op verzoek van de fractie van het AOV benoem ik tot lid van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat de heer Batenburg in plaats van plv. lid en tot lid van de vaste commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Sport eveneens de heer Batenburg.

Aan de orde is de **stemming over een motie**, ingediend bij de behandeling van de **Wet afschaffing malus en bevordering reïntegratie (24221)**, te weten:
- de motie-Van de Zandschulp c.s. met verzoek tot reparatiewetgeving ter zake van onbedoeld nadelige gevolgen na hernieuwde uitval (24221, nr. 1d).

(Zie vergadering van 31 oktober 1995.)

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Van de Zandschulp.

De heer **Van de Zandschulp** (PvdA): Voorzitter! Vorige week heb ik met enige leden van deze Kamer in een motie aan het kabinet gevraagd om reparatie voor te bereiden met betrekking artikel 43a van de WAO. Vandaag bereikte ons een brief van de staatssecretaris waaruit ik een zin voorlees: "Na nadere analyse ben ik bereid deze reparatiewetgeving voor

te bereiden." Ik ben de staatssecretaris hiervoor erkentelijk. Nu mijn motie overbodig is geworden, trek ik haar bij dezen in.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Van de Zandschulp c.s. (24221, nr. 1d) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van behandeling meer uit.

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van artikel 240b van het Wetboek van Strafrecht (23682).**

De beraadslaging wordt geopend.

Mevrouw **Michiels van Kessenich-Hoogendam** (CDA): Mijnheer de voorzitter! In 1985 is in het Wetboek van Strafrecht artikel 240b opgenomen. Het artikel bevat een aparte strafbaarstelling van wat gewoonlijk "kinderpornografie" wordt genoemd. Het gaat daarbij om bepaalde handelingen, zoals vervaardigen en invoeren, met betrekking tot een afbeelding van een seksuele gedraging, waarbij iemand betrokken is die kennelijk de leeftijd van zestien jaar nog niet heeft bereikt.

In de loop van de tien jaren dat men ervaring heeft opgedaan met deze strafbepaling, bleek geleidelijk dat deze strafbaarstelling niet in alle opzichten het beoogde effect had. Daarnaast bleek uit onderzoeken aan het begin van de jaren negentig dat kinderporno een veel omvangrijker en ernstiger verschijnsel was, dan men halverwege de jaren tachtig had gedacht. Het bericht dat vanmorgen in de Volkskrant stond, bevestigt dat nog eens. Grote hoeveelheden porno, waaronder kinderporno, zijn namelijk aangetroffen.

Het voor ons liggende wetsvoorstel beoogt artikel 240b van het Wetboek van Strafrecht in drie opzichten aan te scherpen. Allereerst wordt het wettelijk strafmaximum verhoogd van drie maanden gevangenisstraf tot vier jaar gevangenisstraf en van een geldboete van de derde categorie tot een boete van de vijfde categorie. Deze verhogingen brengen mee dat een aantal belangrijke dwangmiddelen mogelijk worden: voorlopige hechtenis, huiszoeking en strafrechtelijk financieel onderzoek.